

Sosem halványuló Sziget-kék Szabó Magda teljes életművet hagyott ránk

2007.11.20. Hírextra – Constantinovits Milán

Néhány hónapon belül két írógénusz is elhunyt a második kerületi Júlia utcában. Szeptemberben Szepes Mária látogatott el az általa oly sokat taglalt árnyvilágba, tegnap pedig Szabó Magda távozott közülünk. Hiánya fáj kicsinek-nagynak, hiszen ő mindenkihez tudott szólni. Egyszerűen, tisztán, ahogy az kevesek sajátja volt.

Hiába dívik még ma is ama irodalomtudományi közhely, miszerint egy alkotót csak halála után eltelt évtizedeket követően lehet tárgyilagosan megítélni, őt a kritika még/már életében elismerte. Idő volt az elemzésekre, hiszen egy közel hét évtizedes életpálya történeti távlatokban mérve is jelentős. S még milyen gazdag életpálya! Több mint száz regény, mese, dráma, tanulmány, esszé és vers született keze nyomán.

Szabó Magda írói munkásságát sokan sokféleképpen méltatták. Nem is szeretnék irodalomtörténeti értékelésre vállalkozni, nem az én tisztem megállapítani, hogy miért kapott Kossuth-, József Attila-, Déry Tibor-, vagy Nemes Nagy Ágnes-díjat. (Furcsa fintora a hosszú életnek, hogy néhai kortársairól elnevezett kitüntetések is megélhetett az írónó!)

Mégsem a hivatalos elismerések számítanak igazán, hanem az a hatás, amit a mindenkori olvasóközönségre gyakorolt. Művei nem a szaklexikonok szűkre szabott szócikkeiben lelnek otthonra, sokkal inkább a befogadók életében, képzeletében, lelkében.

Kilencven év tiszteletreméltó idő, már ez is megérdemelné a csendes főhajtást. A könyveket olvasva azonban a tisztelet mellett néma csodálkozás, a felismerés kellemes és megdöbbentő ereje tölt el bennünket, amikor észrevesszük, hogy az adott mű saját létünk, világunk szűrt, de kristálytiszta megfogalmazott darabkája. Ráismerünk egy-egy szereplőre, jellemvonásra, eseményre, helyszínre, ami akár a mi életünkben is lehetne. Sőt, onnan van, hiszen Szabó Magda éppen azokat az általános emberi (és nagyon is emberi) törvényszerűségeket rögzítette írásaiban, amikkel mindnyájan tisztában vagyunk, de talán sosem mondunk ki, sosem tudatosítunk.

Benne az az izgalmas, hogy alkotásai sokunknak mondanak sokat: képes minden korosztályt megszólítani, és számtalan olvasatot kínálnak könyvei. Gyerekfejjel olvasva a *Mondják meg Zsófikának!* szép, szomorú mese az apját elvesztő, gyámoltalan kislányról, felnőttként viszont kegyetlen parafrázis saját viselt dolgainkról, félelmeinkről, önzőségünkről. Vagy egy másik, régebben rendkívül népszerű regényét megemlítve: a *Sziget-kék* az elveszett illúziók nyomában jár, és talán épp emiatt mondd többet a gyerekeknek, akik még birtokában vannak ama végtelenül egyszerű és őszinte világlátásnak, ami már sajnos nem a mienk, felnőtteké.

A *Tündér Lala* látszatra egyszerűbb mese tündérországról, és benne egy kisfiúról, akinek emberszíve van, így más, mint a többiek. Nem éri be az esztétikusan berendezett, kiszámítható, és biztonságos környezettel, új utakra, új kalandokra vágyik. Meggondolatlan, mint egy ember, mint mindnyájan. S az üzenet éppen ebben rejlik: gyarló, de szerethető figurák vagyunk egy elidegenülő világban, ahol csodák már nincsenek. Vagy már nem ismerjük fel őket. Ezen segítenek a jól megkomponált mondatok, fejezetek, történetek!

Szándékosan idézek fel meséket, vagy legalábbis közkeletűen ifjúságinak tartott regényeket. Hiszen a *Pilátus* vagy a *Kiálts, város!* egyértelműbb értelmezéseket kínál. Az *Abigél* vagy *Az ajtó* szinte iskolapélda, miközben azt kevesen hajlandóak észrevenni, hogy Szabó Magda naivának gondolt írásai is olyan értékeket, tanulságokat hordoznak, mint a nagynak, jelentősnek kikiáltott művei. Egy mesevilágot teremtett, bántóan igazán és elgondolkodtatóan.

Távol álljon tőlünk a fetiszizálás, és a halottakról vagy jót vagy semmit hamis frázisa! Csupán arról van szó, hogy Szabó Magda életművében mindenki megtalálhatja a neki szólót, a számára kedveset, a szellemi és lelki élményt, és ez az, ami csak a legnagyobbak képessége. Az irodalomtörténeti megítélés, a különféle kategóriákba sorolás, és a kitalált (maholnap elavuló) mércék szerinti ítélet maradjon a nagyképű írástudók dolga. A nekrológokat úgyis elmondják a pályatársak, a hagyatékon marakodást pedig meghagyhatjuk a politikacsinálókknak. Az emlékezés úgyis kikerülhetetlen, a társadalom megbecsült írástudójának távozása úgyis megnyilvánulásra késztet boldog-boldogtalant, és ez így van rendjén.

Mi elégedjünk meg azzal, hogy ismertük őt. Ha szerencsések voltunk, személyesen is ízelítőt kaphattunk az író nő magával ragadó egyéniségéből, közvetlenségéből, máskülönben viszont hátrahagyott könyveiből ismerhetjük. S nemcsak az életrajzi ihletésű regények árulkodnak az öregkor ellenére megőrzött frissességről, kedvességről, hiszen korábbi alkotásai is magukon viselik személyiségének egy-egy vonását, apró jegyét. Ettől válik izgalmassá a több könyvespolcnyi örökség felfedezése! Ám ne essünk abba csapdába, hogy kizárólag a szerző szándékait fürkésszük: ürítsük ki a mindennapok zajától sűrű fejünket, és adjuk át magunkat a befogadás élményének!

Úgy véltem, hogy illő volna egy szépirodalmi Szabó Magda-részlettel zárni ezt a gondolatfolyamot, de most mégis idekívánczóbbnak érzem ama búcsúztatót, amit az író nő lelki társa, a szintén ünnepelt Mátyás Iván halálakor vetett papírra:

„Most aztán egyedül nézhetem a közös fotót, amiről olyan gyakran beszélünk, mikor felismertük: mindkettőnk alkotásainak kulcsszava a család, ha egészen másról van szó, akkor is. A fotó egyik oldalán az én világom, a másikon a tied, az enyémen arany villogásban fut gyerekmagam a szirteket átívelő pallón, az egyik oldalon apja, a másikon anyja áll, kitárt karral, körötte boldogító napsütésben lepkék, s Trója közepén ott áll a Nagytemplom Debrecenben. (..) Vittük a láthatatlan púpot, te a magad témateremtő poklát, én a magam témateremtő mennyországát.”